

SUOMEN ENSIMMÄINEN #ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

Suomen luonnonsuojeluliitto

GREENPEACE

Ohjelma

- Kaisa Kosonen, ilmastoasiantuntija, Greenpeace: **Ilmasto-oikeudenkäynti - miksi?**
- Filippo Fantozzi, Climate Litigation Network: **Finland's first climate court case in the global context**
- Hanna Aho, ilmastoasioista vastaava suojeluasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliitto: **Mitä on tapahtunut sitten hallintovalituksen jättämisen?**
- Matti Kattainen, ympäristöjuristi, Suomen luonnonsuojeluliitto: **Ympäristöministeriön lausunto ja järjestöjen vastaselitys korkeimmalle hallinto-oikeudelle**

SUOMEN ENSIMMÄINEN

Ilmasto-oikeudenkäynti – miksi?

Kaisa Kosonen
Ilmastoasiantuntija, Greenpeace

#ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

SUOMEN ENSIMMÄINEN

#ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

HS 23.10.2020

Mistä on kyse?

- Greenpeace Norden ja Suomen luonnonsuojeluliitto jättivät **hallintovalituksen** korkeimpaan hallinto-oikeuteen marraskuussa 2022
- Asia: valtioneuvoston **ilmastolain** 16.1§ ja 17.1§ **vastainen**, **laiminlyöntiin rinnastuva menettely** ilmastovuosikertomusta koskevan päätöksen yhteydessä.
- Ilmastolaki velvoittaa *tarvittaessa* päättämään *tarvittavista* lisätoimista ja suunnitelmien muuttamisesta lakiin kirjattujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin ei ole tapahtunut, vaikka toukokuussa 2022 ilmi tulleen **nieluromahduksen myötä kynnys toimia ylittyy mitä räikeimmin**. Nyt on kulunut jo 10 kk.

Kansalaisten vaatima ilmastolaki ja sen päivitetyt tavoitteet

Mielenosoitus ilmastolain puolesta 5.9.2009. Kuva: Mikael Ahlfors

Esitystä tähdittivät valokuvat Suomesta.
Kuva: Uwa Iduozee

HS 7.3.2020

Lain toteutuksessa ollut löysyyttä

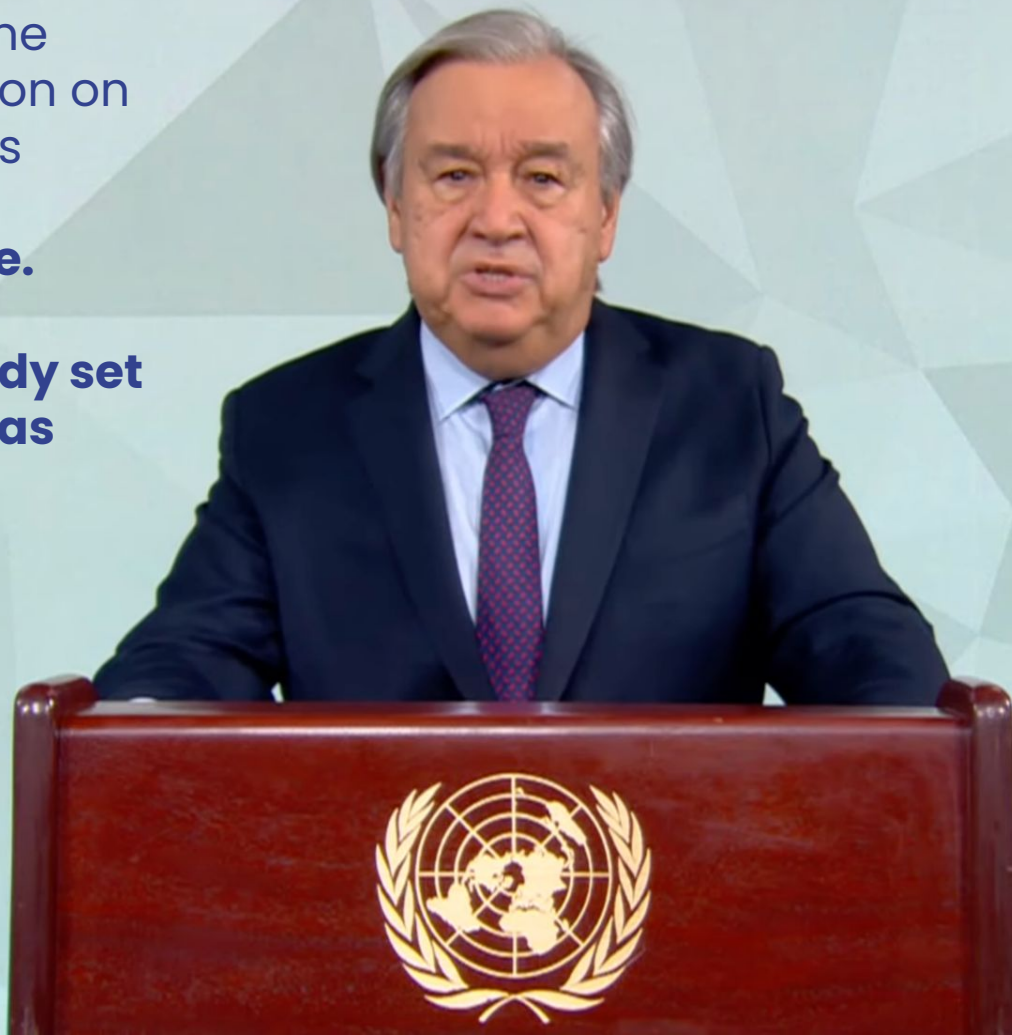
- Ensimmäinen ilmastovuosikertomus vasta 2019, apulaisoikeuskanslerin selvityspyynnön jälkeen. (Apulaisoikeuskanslerin ratkaisu OKV/10/50/2019: ympäristöministeriö on laiminlyönyt ilmastolaissa säädetyn velvollisuutensa ilmastovuosikertomuksen toimittamisessa.)
- Ensimmäistäkään ilmastolain mukaista pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaa ei ole toistaiseksi laadittu (oikeuskanslerin huomautus kesä 2022).
- Lisätoimia koskevaa säännöstä ei ole lain voimassaolon aikana sovellettu kertaakaan.
- Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MiSu) hyväksyttiin heinäkuussa 2022 viikkoja sen jälkeen, kun nieluromahdus oli tullut ilmi ja tiedettiin, että sen oletukset eivät enää päde. Samoin KAISU hyväksyttiin nieluromahduksen tultua jo ilmi.
- Nyt hallitus on päättänyt lisätoimien valmistelusta ja toteutuksesta epämuodollisesti, 16.1§ ja 17.1§ velvoitteiden ohi.

Immediately hit the
fast-forward button on
net zero deadlines

“This can be done.

**Some have already set
a target as early as
2035.”**

YK:n pääsihteeri Antonio
Guterres'n reaktio IPCC:n
raporttiin 20.3.2023

ipcc

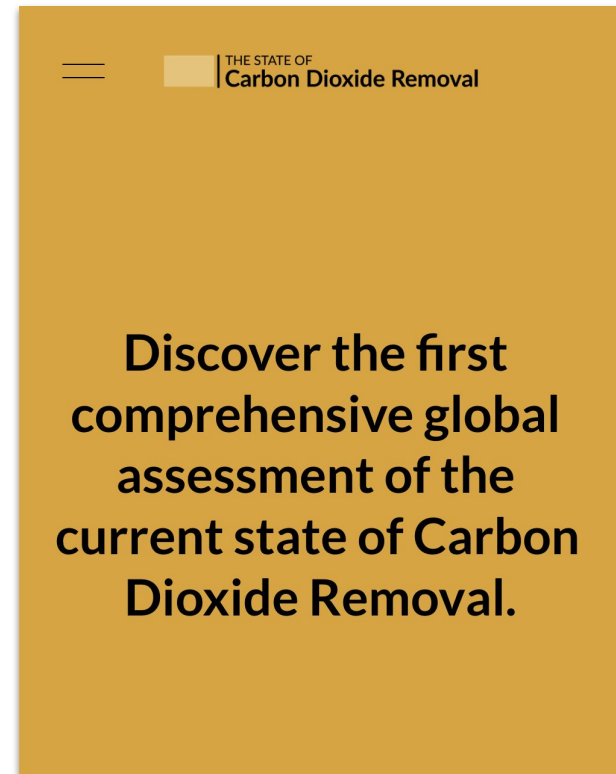
INTERGOVERNMENTAL PANEL ON
climate change

“No matter which IPCC pathway humanity will follow, holding the global average temperature increase below 1.5°C **will require removing increasing amounts of CO₂** from the atmosphere.”

“Only a few national long-term mitigation plans or legal acts envision achieving net-negative GHG emissions. For example, **Finland**, Sweden and Germany include such objectives in national legislation.”

The State of Carbon Dioxide Removal Report, January 2023

“there is now increasing academic agreement that climate litigation has become a powerful force in climate governance”

(IPCC:n mitigaatio-raportti 4.4.2022)

Advokatene Feinberg og Hambro

Filippo P. Fantozzi

Legal Associate

Climate Litigation Network

“The science is clear. We have no time to waste. And that is why affected communities and even courts around the globe are looking to the supreme administrative court of Finland, and **are waiting for its judgement on this important climate case.**”

SUOMEN ENSIMMÄINEN

Mitä tapahtunut sitten valituksen jättämisen?

Hanna Aho
Suojeluasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliitto

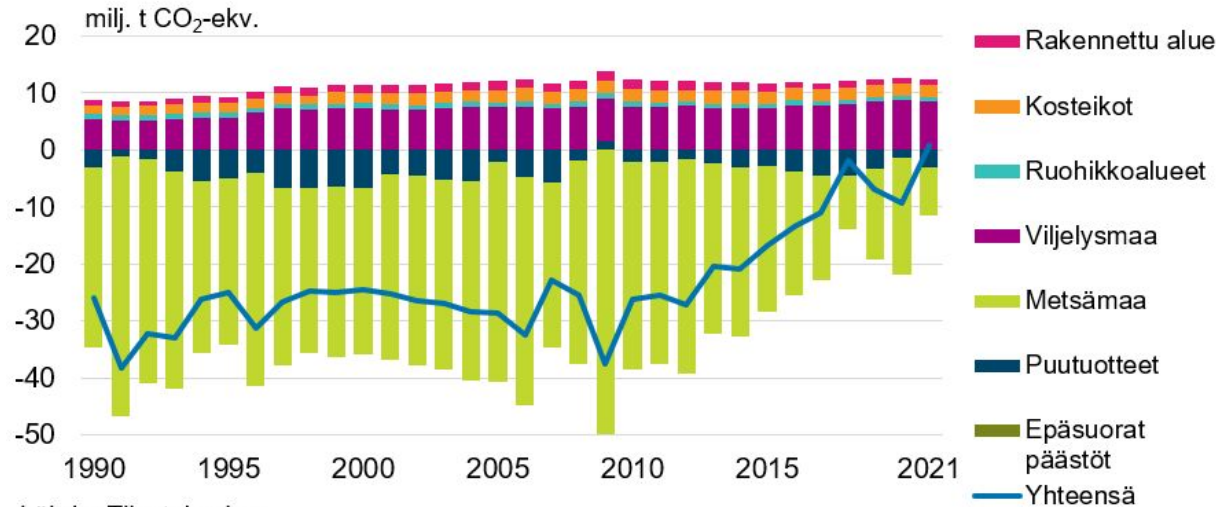
#ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

Maankäyttösektorin muuttuminen päästölähteeksi vahvistui

- Maaliskuussa 2023 julkaistiin Luonnonvarakeskuksen lopulliset maankäyttösektoria koskevat kasvihuonekaasutiedot, joissa ei ollut merkittävää muutosta verrattuna pikaennakon ja joulukuisen ennakon tietoihin.
- Vuonna 2021 maankäyttösektorin nettopäästö oli 0,49 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttonnia.
- Nielun pienenemistä selittävät runsaat hakkuut, puuston kasvun aleneminen ja metsämaan ojitettujen turvemaiden päästöjen kasvu.

Ei vain yksittäinen vuosi, vaan 10 vuoden trendi

Maankäyttöluokittaiset päästöjen ja poistumien summat maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (LULUCF) -sektorilla

Lähde: Tilastokeskus

*Ennakkotieto

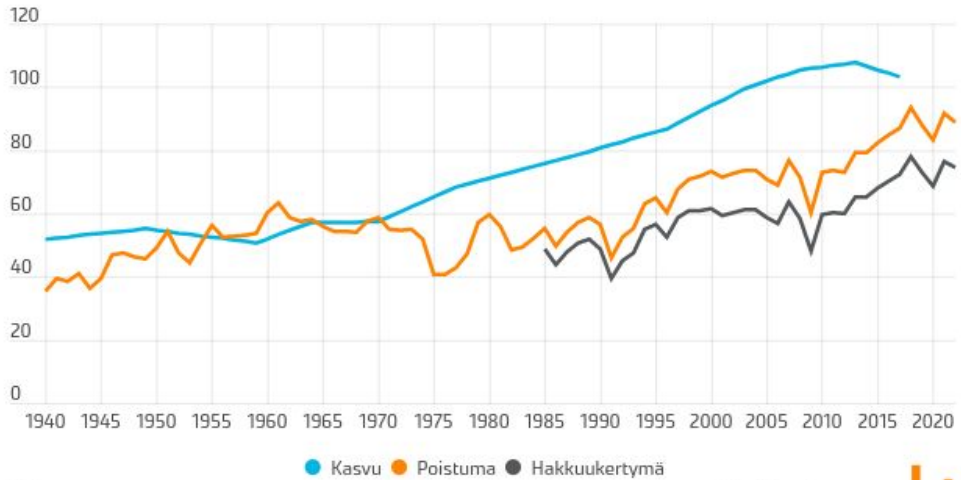
Nieluromahduksen syyt ja vaikutukset tarkentuivat

- Joulukuu 2022: Luonnonvarakeskuksen selvitys metsien kasvun aleneman syistä ja uusien kasvihuonekaasuinventaarion tulosten vaikutuksista EU:n nieluasetuksen (LULUCF) mukaisen metsien vertailutason saavuttamiseen kaudella 2021–2025.
- Kotimaisen puun käyttö on lisääntynyt ja lisääntynee lähivuosina edelleen teollisuuden uusien investointipäätösten sekä Venäjältä tapahtuneen puuntuonnin loppumisen myötä.
- Suomi joutuisi hankkimaan puuttuvia yksiköitä noin 50–80 miljoonaan CO₂-ekvivalenttitonnin edestä muilta jäsenmailta tai kompensoimaan vajetta taakanjakosektorin yksiköillä.

Vuoden 2022 hakkuut korkeat

- Helmikuu 2023:
hakuiden kokonaismäärä oli 75 miljoonaan kuutiometriä, eli vajaat kaksi kuutiometriä vähemmän kuin vuonna 2021.

Puuston hakkuukertymä, poistuma ja kasvu 1940-2022* (milj. m³)

Download data

* Ennakoarvio

Ei vieläkään ilmastolain mukaista päätöstä tarvittavista lisätoimista

- Tammikuu 2023: ilmasto- ja energiapoliittinen **ministerityöryhmä** linjasi [virkamiestyöryhmän](#) perustamisesta valmistelemaan maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaa mahdollisesti täydentäviä toimia. Työryhmän toimikausi päättyy 20.6.2023.
- Eduskunnan [ympäristövaliokunta](#): Ilmastovuosikertomuksessa olisi voitu nykyistä voimakkaammin varoittaa nielujen heikkenemisen mahdollisesta merkittävästä vaikutuksesta ilmastotavoitteiden saavuttamiseen pitemmällä aikavälillä. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma ei ole enää ajantasainen ja uudet toimet ovat tarpeen.
- [Eduskunnan kirjelmä](#) korostaa tarvetta riittäville lisätoimille.
- **Valtioneuvosto ei ole vieläkään tehnyt 16.1 § mukaista päätöstä tarvittavista lisätoimista, joka käynnistäisi suunnitelmien päivittämisen 17.1§ mukaisesti.**

SUOMEN ENSIMMÄINEN

Ympäristöministeriön lausunto ja järjestöjen vastaselitys korkeimmalle hallinto-oikeudelle

Matti Kattainen

Ympäristöjuristi, Suomen Luonnonsuojeluliitto

#ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

SUOMEN ENSIMMÄINEN

Ilmastolain idea:

Tieteenmukaiset tavoitteet

**Ennakoitava ja oikeudenmukainen
suunnittelu, toteutus ja seuranta.**

Korjausliikkeet ajoissa.

#ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

ILMASTOLAIN KESKEISET PYKÄLÄT*

2 § | Lain ja suunnittelu- järjestelmän tavoitteet

*Pykälässä 2 säädetään lain ja sen mukaisen ilmasto-
politiikan suunnittelujärjes-
telmän tavoitteet, ml.*

- Päästöjen lasku ja nielujen kasvu niin, että hiilineutralius saavutetaan vuonna 2035
- Tavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050

Suomea sitovien kv- ja EU-velvoitteiden täyttäminen

9-12 § | Suunnitelmat

Pykälissä 9-12 säädetään suunnitelmista 2 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yksi näistä suunnitelmissa on Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (12 §).

16 § | Ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutu- misen seuranta

Pykälän 1. momentti:

*”Valtioneuvoston on seurattava 9–12 §:ssä tarkoitettujen ilmasto-
politiikan suunnitelmien toteutumista riittävästi sen toteamiseksi, saavutetaanko suunnitelmissa asetetut ilmastomuutoksen hillitsemistä ja sopeutumista koskevat tavoitteet sekä 2 §:ssä tarkoitettut tavoitteet. Seurannan perusteella valtioneuvosto päättää tarvittaessa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista lisätoimista.”*

18 § | Ilmastovuosi- kertomus

*Pykälän 2. kohta, koskien sitä, mitä ilmastovuosiker-
tomuksen tulee sisältää:*

*”2) arvio ilmastopoli-
tiikan suunnitelmissa
esitettyjen nykyisten ja
suunniteltujen toimien
riittävydestä seuraava-
van 15 vuoden ajalle
asetettujen tavoitteiden
saavuttamisen osalta ja
arvio niiden saavuttami-
sen edellyttämien 16 §:n 1
momentissa tarkoitettu-
jen lisätoimien tarpeesta.”*

17 § | Ilmastopolitiikan suunnitelmien muutta- minen

*Pykälä 17.1 säätää, että
mikäli 16 §:n 1 momen-
tin mukainen päätös
lisätoimista tehdään, on
valtioneuvoston muutettava
suunnitelmia:*

*”Valtioneuvoston on 16
§:n 1 momentissa tarkoi-
tetun lisätoimia koskevan
päätöksen mukaisesti
muutettava 9–12 §:ssä
tarkoitettuja ilmasto-
politiikan suunnitelmia.”*

* Alkuperäinen lakiteksti ei sisällä lihavoituja, jotka on tähän lisätty olennaisen sisällön korostamiseksi.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUS, SEURANTA JA LISÄPÄÄTÖSMENETTELY

SUOMEN ENSIMMÄINEN

Käsillä on ilmastolain stressitesti:

**Historiallinen nieluromahdus vie
ilmastosuunnitelmilta pohjan.**

**Nyt, jos koskaan, ilmastolain kynnys
käynnistää lisätoimimenettely 16.1§ ylittyy.**

**Voiko Valtioneuvoston laiminlyödä
ilmastolain velvoitteet?**

#ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

Ympäristöministeriön lausunto 17.02.2023

- “ympäristöministeriö katsoo, että ympäristöjärjestöjen valitus **pitäisi ensisijaisesti jättää tutkimatta**, koska se kohdistuu ilmastovuosikertomukseen, joka **ei ole valituskelpoinen** hallintopäätös. Edelleen ympäristöministeriö katsoo, että valittajilla **ei** myöskään ole voimassa olevan lain nojalla **valitusoikeutta**.
- **Toissijaisesti**, mikäli valitus kuitenkin tutkitaan, se **tulisi hylätä**, koska valtioneuvoston vuoden 2022 **ilmastovuosikertomus täyttää kaikki sille laissa asetetut sisällölliset vaatimukset**.”
- “Valtioneuvosto on ryhtynyt valmistelemaan useita lisätoimia”

Ympäristöjärjestöjen vastaselitys 27.03.2023

- **Valituskelpoisuus:** Valituksen kohteena ei ole itse ilmastovuosikertomus, vaan ilmastolain vastaiset *laiminlyönnit*, jotka tapahtuivat ilmastovuosikertomuksen käsittelyn yhteydessä ja **rinnastuvat tutkimatta jättämistä koskevaan päätökseen**.
 - Ilmastovuosikertomus muodostaa kaikkein luontevimman kohdan, jossa päätös tarvittavista lisätoimista olisi viimeistään tullut tehdä.
- **Ympäristöjärjestöjen valitusoikeus:** Perustuslain 20 §:n 2 momentti; Ilmastolakiin valituksen jättämisen jälkeen lisätty 21 b §:n 2 momentin 3 kohta; Ympäristölainsäädännön pitkä perinne; Århusin yleissopimuksen 9.3 artikla.

Ympäristöjärjestöjen vastaselitys 27.03.2023

- Valituskelpoisuuden ja -oikeuden tärkeyttä asiassa korostaa voimakkaasti se, että **valtioneuvosto laiminlyö 16 §:n 1 momentin ja 17 §:n 1 momentin edellyttämän muodollisen päätöksenteon**.
 - Uuden muutoksenhaun valossa: mikäli muodollista päätöksentekoa olisi noudatettu, päätös olisi valituskelpoinen ja järjestöillä olisi valitusoikeus.
- **Myöskään 1.3.2023 voimaan tulleella muutoksenhakuoikeudella ei tule olemaan merkitystä, jos valtioneuvosto voi jättää tekemättä ilmastolain mukaiset päätökset jatkossakin.**
- KHO:ta ei pyydetä arvioimaan vain valtioneuvoston toimien **riittävyttä**, vaan ennen kaikkea menettelyn **laillisuutta**.

Jos nykyinen menettely on lainmukaista, niin johtopäätös:

- Ilmastolain mukainen lisätoimimenettely jää kuolleeksi kirjaimeksi ja muutoksenhakumahdollisuus supistuu merkittävästi
- Kansalaisten oikeusturva jää vaille suojaa
- Lain tavoite oikeudenmukaisuudesta ja osallistamisesta ei toteudu lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla
- Eduskunnan toive ilmastolain ja ilmastovuosikertomuksen tuomasta strategisuudesta ja ennakoitavuudesta ei toteudu

SUOMEN ENSIMMÄINEN

YHTEENVETO

#ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTI

“**Kansalaisten pitää voida luottaa ilmastolupauksiin**”, Ranskan korkeimman hallinto-oikeuden johtaja Bruno Lasserre Ylen haastattelussa 8.9.2021.

Video: Markku Rantala / Yle

Demokraatti

Hallinto-oikeuden emeritusprofessori **Olli Mäenpää** Demokraatti-lehden haastattelussa
28.11.2022:

“Itse kyllä katsoisin, että valitus on mahdollista tutkia Korkeimmassa hallinto-oikeudessa.”

“Jos KHO toteaisi, että on laiminlyöty lakisääteinen velvollisuus, silloin ainakin epäsuorasti – koska Suomessa viranomaisten pitää noudattaa lakia – viesti olisi, että **tässäkin asiassa pitäisi toimia lain ja kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti.**”

Presidentti Kari Kuusiniemi: Oikeusvaltion uhkatekijät ja ilmastonmuutos huolenaiheita

Tiedote 19.3.2021

Tuomioistuimet takaavat oikeusvaltion toiminnan ja puolustavat jokaisen yksilön oikeuksia. Tuomioistuimet tarvitsevat kuitenkin vahvan aseman yhteiskunnassa. Suomessa tulisi vakavasti arvioida tuomioistuinten riippumattomuuden takeita Ruotsin tapaan. Lainsäätäjän täytyy myös reagoida ilmastonmuutokseen pikaisesti.

Ympäristölainsäädännössä vakavia rakenteellisia ongelmia

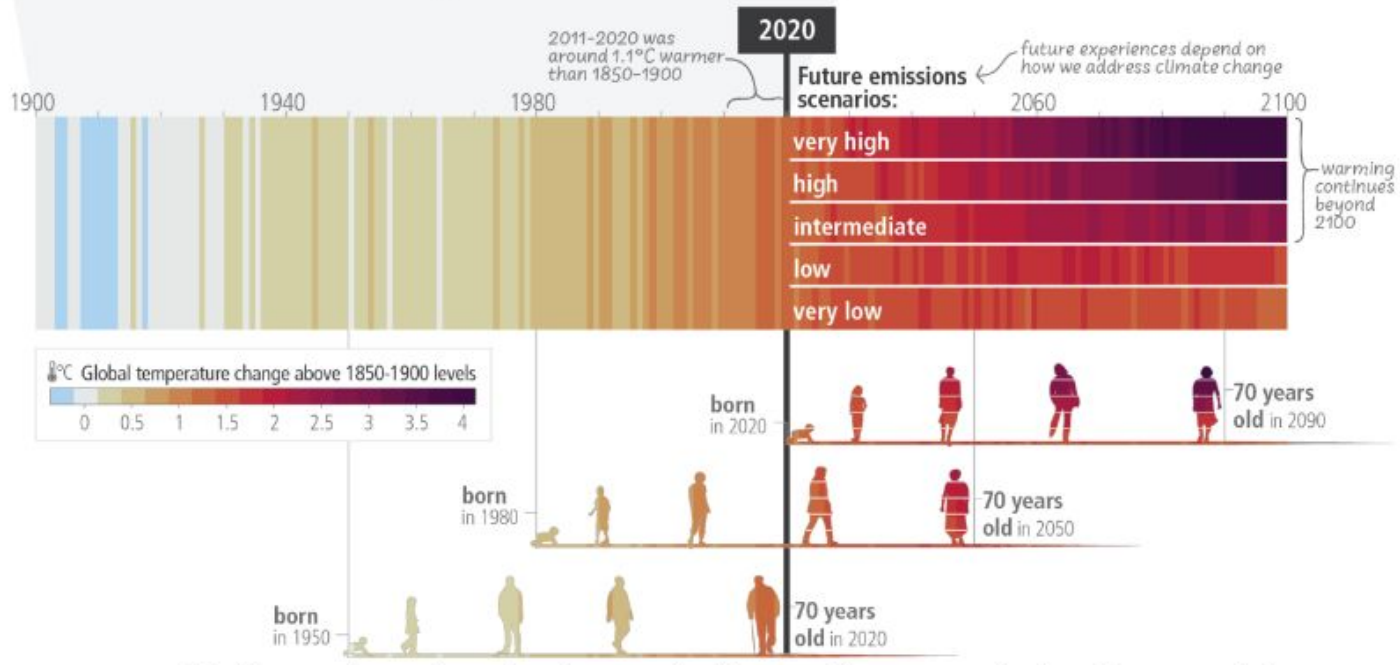
Presidentti Kuusiniemi esittää vakavan huolensa myös ilmastonmuutoksesta ja suomalaisen lainsäädännön kyvystä vastata siihen. Lainsäätäjän tehtävä on antaa välineet puuttua ympäristön tilaan ja ilmastonmuutoksen estämiseen.

Suomalainen ympäristölainsäädäntö sisältää rakenteellisia piirteitä, jotka heikentävät tuomioistuinten mahdollisuuksia vaikuttaa ilmastonmuutoksen ja luontokadon ratkaisemiseen, Kuusiniemi sanoo.

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

c) The extent to which current and future generations will experience a hotter and different world depends on choices now and in the near-term

Happiness - it's in our nature

The happiest country in the world

A person in a red jacket and dark pants stands on a snow-covered mountain peak, looking out over a vast, snow-covered landscape. The foreground is filled with snow-covered evergreen trees. In the distance, a large body of water is visible under a soft, hazy sky. The overall scene is serene and peaceful, capturing the beauty of a winter landscape in Finland.

**KUKA
MUU
MUKA?**

#nytonpakkotomii #äccii

To

SY

TEO